

درسنامه‌ی درس هشتم

کج نشانه‌های بازگشت مسلمانان به جاهلیت پس از امام علی(ع)، طبق فرمایش امام علی(ع):

۱. حق، پوشیده‌ترین چیز و باطل، آشکاترین چیز است؛ ۲. رایج‌ترین کار، دروغ بستن به خدا و پیامبر(ص) است؛
 ۳. بخوانند قرآن را به درستی بخوانند، کم بهاترین کالاست؛ ۴. وقتی بخوانند قرآن را وارونه و به نفع دنیا طلبان معنا کنند، قرآن رایج‌ترین کالاست؛
 ۵. خیر و معروف، ناشناخته‌ترین کار و منکر و گناه، شناخته شده‌ترین کار؛ ۶. مردم در اختلاف و پراکندگی به سر می‌برند(در اختلاف وحدت دارند)؛
 ۷. از عمل به راهنمایی‌های قرآن دورند و به ظاهر قرآن توجه دارند و از محتوای آن غافلند؛
- کج حضرت علی(ع) و نشان دادن راه نجات:

- ✓ تشخیص راه رستگاری ابتدا با شناخت رهاکنندگان و پشت کنندگان به صراط مستقیم امکان پذیر است؛
 - ✓ وفای به عهد خود با قرآن با شناخت پیمان شکنان ممکن است و پیروی از قرآن با شناخت فراموش کنندگان آن ممکن است؛
 - ✓ راه حل نهایی: حق را از اهل حق(امامان(ع) و اهل بیت(ع)) طلب کنیم؛
 - ✓ ویژگی‌های اهل حق: ۱. نظر دادن و حکم کردنشان نشان دهنده دانش آن‌هاست. ۲. با دین مخالفت نمی‌کنند و اختلاف ندارند؛
- * در این دوره ائمه(ع) از پاننشسته و مبارزه کردند و در مقابل تفسیرهای غلط، آموزه‌های واقعی قرآن و سخن پیامبر(ص) را در اختیار جامعه نهادند.

۱. تعلیم و تفسیر قرآن کریم

- ✓ با وجود میدان دادن حاکمان به افراد فاقد صلاحیت در زمینه‌ی تفسیر، امامان(ع) در هر فرصتی معارف قرآنی را بیان می‌کردند؛
- ✓ نتیجه‌ی این اقدام ائمه(ع): مشتاقان معارف قرآنی حتی آنان که تابع امامت امامان نبودند، از این معارف بهره بردند؛

۲. اقدام برای حفظ سخنان و سیره‌ی پیامبر(ص)

- ✓ ممنوعیت بعد از رحلت پیامبر(ص) آثار زیانباری برای مسلمانان داشت. علی(ع) و حضرت زهرا(س) به این ممنوعیت توجه نکرده و سخنان پیامبر(ص) را به فرزندان خود انتقال دادند.
- ✓ مثال: امام رضا(ع) به اجبار مأمون از مدینه به مرو رفته و در مسیرش در نیشابور، هزاران نفر به استقبال آمدند و با اصرار مردم، امام(ع) شروع به سخن کردند: حدیث سلسله الذهب: «کلمة لا اله الا الله حصنی فمن دخل حصنی امن من عذابی بشروطها و أنا من شروطها»
- ترجمه: کلمه لا اله الا الله قلعه محکم من است، هر کس به این قلعه محکم من وارد شود، از عذاب من در امان است اما به شرطهای آن و من از شرطهای آن هستم.
- ✓ پیام حدیث: اهمیت ولایت امام - مقصود امام رضا(ع) از حدیث(مرتبط با حدیث ثقلین):
- توحید یک لفظ و شعار نیست بلکه باید در زندگی اجتماعی ظاهر شود و تجلی آن با ولایت امام که همان ولایت خداست میسر است. به جهت توالی اسامی معصومین به سلسله الذهب(زنجیره طلایی) مشهور است؛(نشان می‌دهد احادیث چگونه منتقل می‌شده)

اقدامات مربوط
به مرجعیت دینی

۳. تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو

- ✓ با گسترش سرزمین اسلامی، سؤالات جدید پیش می‌آمد و ائمه(ع) به دور از انزوا با تکیه بر علم الهی پاسخگوی همه سؤالات بودند؛
- ✓ ثمره حضور سازنده: کتب حدیثی ائمه(ع) در کنار قرآن و سیره‌ی پیامبر(ص): نهج البلاغه(خطبه‌ها، نامه‌ها، کلمات) و صحیفه سجادیه؛

نتیجه تالاش ائمه(ع): پوشیده نماندن حقیقت اسلام برای جویندگان حقیقت تا بتوانند در میان انبوه تحریفات(که مانند غبارند)، تعلیمات اصیل اسلام را تشخیص دهند.

الف) امامان(ع) از دو جهت با حاکمان زمان مبارزه می‌کردند:

- ✓ اول: رهبری جامعه با ائمه(ع) بود و لازم بود غاصبان را کنار بزنند و با تشکیل حکومت اسلامی، قوانین اسلام و عدالت را اجرا نمایند؛
- ✓ دوم: حاکمان غاصب، قوانین اسلام را زیر پا گذاشته و به مردم ستم می‌کردند و امامان(ع) معتقد بودند طبق وظیفه‌ی امر به معروف و نهی از منکر باید با غاصبان مقابله کرد و مانع زیر پا گذاشتن قوانین اسلام شد و از حقوق مردم دفاع نمود.

مجاهده در
راستای ولایت
ظاهری

ب) اصول کلی امامان(ع) در مبارزه با حاکمان:

۱. عدم تأیید حاکمان؛ ۲. معرفی خویش به عنوان امام برحق؛ ۳. انتخاب شیوه‌های درست مبارزه

۱. عدم تأیید حاکمان

- ✓ هیچ یک از حاکمان را به عنوان جانشین پیامبر(ص) تأیید نکردند و به شیوه‌های مختلف به مردم اطلاع می‌دادند.
- ✓ تفاوت‌های اخلاقی حاکمان را در نظر می‌گرفتند و اگر رفتاری طبق اسلام انجام می‌دادند، تأیید می‌کردند اما همه را در غضب خلافت یکسان می‌دیدند.

۲. معرفی خویش به عنوان امام بر حق

- ✓ خود را جانشین بر حق پیامبر(ص) معرفی می‌کردند طوری که مردم بدانند تنها آنان جانشین بر حق هستند؛
- ✓ نمونه: امام صادق(ع) در روز عرفه در مراسم حج حق حکومت را از آن خود دانسته و با بیان توالی اسامی پیامبر(ص) و امامان قبل از خود، امامت خود را معرفی کردند.

۳. انتخاب شیوه‌های درست مبارزه

- ✓ شیوهی ائمه(ع) در این راستا دارای خصوصیتی بود از قبیل: ۱. متناسب با شرایط زمان بود؛ ۲. طوری بود که اسلام راستین (تشیع) حفظ شود؛ ۳. بنای ظلم بنی امیه و بنی عباس سست شود؛ ۴. روش زندگی امامان(ع) به عنوان اسلام حقیقی به نسل‌های آینده معرفی گردد؛
- ✓ رفتار ائمه(ع) بعد از رحلت پیامبر(ص) تا غیبت امام عصر(ع) طوری مکمل یکدیگر بوده که گویی انسانی ۲۵۰ ساله مسیری که یک دست نیست را طی می‌کند اما یک مقصد دارد.
- تقیه: مخفی نگه داشتن اقدام خود تا در عین ضربه زدن به دشمن، کمتر ضربه بخورند؛ نمونه: مخفی نگه داشتن ارتباط ائمه(ع) با برخی یاران صمیمی
- علت به کارگیری تقیه: خشونت بنی‌امیه و بنی‌عباس طوری بود که اگر پیروان ائمه(ع) را می‌شناختند به شدت آزار داده و در بیشتر موارد شهید می‌کردند.

شیوه‌های مختلف مبارزه توسط ائمه(ع)

امام
علی(ع)

- ✓ برای حفظ نظام نوپای اسلامی، سکوت پیشه کردند؛ گوشه‌گیری نکردند. هر جا خلاف اسلام عمل می‌شد انتقاد می‌کردند
- ✓ در حکومتش، فرمانداران فاسد(معاویه) را برکنار و عدالت را اجرا کرد. هر جا کمک خواسته می‌شد کمک می‌کردند؛

امام
حسن(ع)

- ✓ ابتدا مانند حضرت علی(ع) دستور جهاد علیه معاویه را صادر کردند؛
- ✓ به خاطر هزینه‌ها و حیل‌های معاویه و منصرف شدن سپاه امام(ع) از نبرد، بر خلاف میل خود صلح با معاویه را امضا کردند؛
- ✓ طبق قرارداد: ۱. معاویه نباید شیعیان را آزار دهد؛ ۲. نباید برای خود جانشین تعیین کند؛ معاویه همه را زیر پا گذاشت.

امام
حسین(ع)

- ✓ در زمان معاویه مانند برادر بزرگوارشان دست به جهاد نزدند. (۱۰ سال) - در این مدت با انتقاد شدید از معاویه مردم را آگاه می‌کرد
- ✓ با به حکومت رسیدن یزید تغییر روش دادند و زیر بار بیعت نرفته و علیه یزید قیام کردند(علت: تأیید یزید = نابودی اسلام)

امام
سجاد(ع)

- ✓ بعد از شهادت امام حسین(ع) سرکوبی شیعیان شدید شد. گروهی از مردم کوفه پشیمان شده و قیام توأین را راه انداختند که سرکوب شد و بنی‌امیه هر طرفدار اهل بیت را اذیت می‌کرد. لذا امام(ع): در کنار گسترش معارف از طریق دعا، به تجدید حیات نهضت شیعیان پرداخت. همچنین به تربیت انسان‌هایی فداکار و دارای بینش عمیق پرداخت.
- ✓ نتیجه اقدامات امام(ع): بار دیگر تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه حضور فعال یافت.

امام
باقر(ع)

- ✓ سه عامل که باعث شد معرفی اسلام اصیل در دوران امام باقر(ع) صورت گیرد: فعالیت‌های امام سجاد(ع)
- ✓ امام باقر(ع) آغازگر یک نهضت علمی و فرهنگی بزرگ شدند. قوت گرفتن مجدد شیعیان
- ✓ اولین اقدام: تربیت شاگردان و دانشمندان برای گسترش اعتقادات اهل بیت بین مردم ضعف تدریجی بنی‌امیه
- این اقدام به منزله پایه‌گذاری مدرسه علمی بزرگ در مدینه بود که به علت ظهور فرقه‌های گوناگون اقدامی ضروری بود.
- ✓ در مدرسه: ۱. معارف اصیل اسلامی تدریس می‌شد؛ ۲. امام پیوسته شایستگی حاکمان غاصب را زیر سؤال می‌برد؛

امام
صادق(ع)

- ✓ به اوج رسیدن ناخشنودی علیه بنی امیه و و ایجاد دو جریان علیه امویان: عباسیان و علویان (شیعیان)؛
- ✓ علنی تر کردن مبارزه؛ مناسب دانستن زمان قیام علیه حاکمان؛ لذا به عمومی خود زید بن علی اجازه قیام داد؛
- ✓ به دلیل اشتباهات مسلمین و روی آوردن به بنی عباس و پیروزی بنی عباس، اختناق شدت گرفت؛
- ✓ امام صادق(ع) در تمام دوران امامت خود جهاد علمی امام باقر(ع) را ادامه و در رشته‌های مختلف شاگرد تربیت نمود.

امام
کاظم(ع)

- ✓ دوران شدت اختناق اما ایشان دست از مبارزه برنداشته و به صورت آشکار و مخفی به تربیت شیعیان پرداختند.
- ✓ ایشان سال‌های طولانی در زندان به سر بردند و نهایتاً به وسیله هارون در زندان به شهادت رسیدند.

امام
رضا(ع)

- ✓ ۱۰ سال اول امامت ایشان در زمان هارون به سختی بود در زمان مأمون فعالیت بیشتر شدو تعداد علاقه‌مندان امام زیاد شد؛
- ✓ مأمون برای جلب امام و شیعیان و به اجبار امام(ع) را ولیعهد کرده اما بعدها به دلیل ناکامی در نقشه‌ها ایشان را شهید کردند.

امام جواد(ع)
هادی(ع)
عسکری(ع)

- ✓ در زمان امام جواد(ع) حتی ارتباط معمولی و رفت و آمد به خانه‌ی امام مشکل شد.
- ✓ در زمان امام هادی(ع) و امام حسن عسکری(ع)، ایشان را به اجبار به سامرا که مرکز خلافت بود بردند و در پادگان نظامی منزل دادند و در همان محل به شهادت رسیدند؛
- ✓ با همه سخت گیری این سه امام معارف بازمانده از پدران خود را حفظ و از طریق شاگردان به نسل‌های بعد منتقل کردند و مانع نابودی مکتب اهل بیت(ع) شدند.
- ✓ نمونه: زیارت جامعه کبیره از امام هادی(ع) - موضوع آن: یک درس امام‌شناسی سبب شناخت بهتر امامت شناخت ویژگی‌های ائمه(ع)
- ✓ در این دوره فعالیت و کلا و نمایندگان امام اوج گرفت.
- ✓ ویژگی و کلا: افرادی که توسط امام به عنوان نماینده امام در شهرهای شیعیان منصوب می‌شدند.
- ✓ کار و کلا: ارتباط پیوسته با شیعیان و تعیین وظایف آنان؛ به صورت مخفیانه نزد امام رفته و پیام امام را به مردم می‌رساندند.
- ✓ نتایج تشکیل نظام ارتباطی و کلا: ۱. مانع از هم پاشیدگی شیعیان گردید. ۲. آماده کردن زمینه غیبت امام عصر(ع)

در دوران غیبت صغری امام چهار نایب را یکی پس از دیگری تعیین کردند، و مردم چون از قبل ارتباط از طریق وکیل را یاد گرفته بودند در این دوره هم به نایبان مراجعه می کردند.

کھ وظیفه ما در برابر پیامبر(ص) و امامان(ع):

- ✓ امامان(ع) جان و همه زندگی خود را فدا کردند برای نجات و رستگاری انسان‌ها.
 - ✓ نتیجه فداکاری امامان(ع) ← تداوم دین اسلام و حفظ پیام الهی(قرآن)
 - ✓ وظیفه ما در این دوره ← طوری زندگی کنیم که سبب بدبینی دیگران به شیعیان نشویم و بدانیم شیعه بودن تنها به اسم نیست بلکه اسم باید با عمل همراه باشد تا پیرو حقیقی پدید آید.(شرط پدید آمدن شیعه حقیقی)
- سخن امام صادق(ع):

(مایه زینت و زیبایی ما بائسید، نه مایه زشتی و عیب)

«بیانگر وظیفه شیعیان و اینکه شیعه باید با عمل همراه شود نه اسم»